

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાતની વડી અદાલત ખાતે અમદાવાદમાં

ફોજદારી અપીલ ક્રમાંક ૨૨૬૮ / ૨૦૦૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ કે.જે. ઠાકર

=====

- ૧ શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?
- ૨ પત્રકારને મોકલવામાં આવે કે નહીં?
- ૩ શું ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?
- ૪ શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ પણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?
- ૫ શું આને સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવાનો રહેશે?

=====

ગુજરાત રાજ્ય....અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

મોહમદિશાક મુસાભાઈ તઢા અને ર....પ્રતિપક્ષી(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

સુશ્રી મોનાલી ભટ્ટ, અપીલકર્તા(ઓ) ક્રમાંક ૧ માટે એ.પી.પી.શ્રી પી.આર.
અબીચંદાની, વકીલ, સાથે શ્રી ગુણવંત આર. ઠાકર, વકીલ,
વિરોધી(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) ક્રમાંક ૧ – ૩ માટે

=====

ન્યાયપીઠ : માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર

તારીખ : ૦૩/૦૩/૨૦૧૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. હાલની અપીલ, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૭૮ અંતર્ગત, ૧૯૭૩
(સંક્ષેપમાં "સી.આર.પી.સી."), ૦૨.૦૯.૨૦૦૪ના ચુકાદા અને નિર્દોષ
છૂટકારાના આદેશ સામે દાયર કરવામાં આવી છે, જે વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશ,
ફાસ્ટ ટ્રેક અદાલત નં. ૩, સાબરકાંઠા, હિંમતનગર દ્વારા વિશેષ કેસ નં.
૪/૧૯૯૭ માં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં વિદ્વાન નીચલી અદાલતે

અહીંના મૂળ આરોપી-પ્રતિવાદીઓને આક્ષેપિત ગુનાઓ માટેના આરોપોમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો.

૨. ફરિયાદ પક્ષના કેસના સંક્ષિપ્ત તથ્યો આ મુજબ છે કે ફરિયાદી પી.આઈ. શ્રી એચ.આર. પુવારને ખાનગી માહિતી મળી હતી કે શામળાજી ચેક પોસ્ટ પર કેટલાક પોલીસ કર્મચારીઓ મોટર વાહન અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત મર્યાદાથી વધુ ભાર વહન કરતા ખાનગી વાહનોના ચાલકો પાસેથી ગેરકાયદે રકમની માંગણી કરી રહ્યા છે અને આ માહિતીના આધારે ફરિયાદી પી.આઈ. શ્રી એચ.આર. પુવારે છટકું ગોઠવ્યું હતું અને છટકાના એક ભાગરૂપે મેરિટાઈમ બોર્ડ, ન્યૂ મેન્ટલ કોમ્પાઉન્ડ, મેઘાણીનગર, અમદાવાદના કાર્યાલયમાંથી બે પંચોની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી અને તેમને છટકા અંગે જાણ કરવામાં આવી હતી. આગળ ફરિયાદ પક્ષનો એવો પણ કેસ છે કે ટ્રક નંબર ડી.આઈ.જી.-૮૧૬૯ના ટ્રકચાલક અલીશ હેમુદ્દીન શેખ અને ટ્રક નંબર એચ.આર.-૪૬-૪૭૫૧ના ટ્રકચાલક કરશનભાઈ હુકમચંદ ચૌધરીને છટકામાં સહકાર આપવા કહેવામાં આવ્યું હતું અને તેઓ સહકાર આપવા તૈયાર તથા ઈચ્છુક હોવાથી, છટકા છાપામા પ્રાથમિક પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું અને છટકાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી અને દરોડા દરમિયાન પ્રતિવાદી-આરોપી નં.૧ મોહમદભાઈ મુસાભાઈ તડાએ ઓવરલોડ ટ્રક માટે કોઈ વાઉચર તૈયાર કર્યા વિના પ્રવેશ ફી તરીકે ટ્રકચાલક અલીશ શેખ પાસેથી ગેરકાયદે રકમની માંગણી કરી હતી.

આગળ ફરિયાદ પક્ષનો એવો પણ કેસ છે કે પ્રતિવાદી-આરોપીઓએ જે માટે તેઓ અધિકૃત નહોતા એવા ટ્રકચાલક પાસેથી ગેરકાયદે રકમની માંગણી કરી હતી અને તે દ્વારા જાહેર સેવક તરીકેની પોતાની સ્થિતિનો દુરુપયોગ કરીને ટ્રકચાલક પાસેથી, જે માટે તેઓ અધિકૃત નહોતા, ગેરકાયદે રકમ સ્વીકારી હતી અને તે રીતે પ્રતિવાદી-આરોપીઓએ ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૭, ૧૨, ૧૩(૧)(ડી)(૧)(૨)(૩) અને ૧૩(૨) હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ આચર્યા હોવાનું નોંધાયેલું હતું, જે એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન, હિંમતનગરમાં સી.આર. નં. આઈ-૧૧/૧૯૯૬ હેઠળ નોંધાયું હતું.

૩. તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ, માનનીય મેજિસ્ટ્રેટ અદાલત સમક્ષ આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. કેસ માત્ર સત્ર અદાલત દ્વારા વિચારણીય હોવાથી, માનનીય મેજિસ્ટ્રેટ અદાલતે ફોજદારી કાર્યપ્રણાલી સંહિતાની ધારા ૨૦૯ હેઠળ ઉક્ત કેસને માનનીય વિશેષ, ઝડપી અદાલત નં. ૩, સાબરકાંઠા, હિંમતનગરની અદાલતમાં મોકલી આપ્યો, અને ત્યારબાદ તેનો ક્રમાંક વિશેષ કેસ નં. ૪, ૧૯૯૭ તરીકે નોંધાયો. પ્રતિવાદી-આરોપીઓએ દોષ સ્વીકાર કર્યો નહોતો અને તેમને વિચારવામાં આવે એવી માંગણી કરી હતી, તેથી તેમને આરોપિત અપરાધો માટે વિચારણા કરવામાં આવી.

૪. સુનાવણીના સમયે, મૂળ આરોપી સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપો સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદ પક્ષે ૨૪ સાક્ષીઓની પુછપરછ કરી હતી તેમજ ફરિયાદ પક્ષે ૧૨ દસ્તાવેજી પુરાવાઓ પણ રજૂ કર્યા હતા.

૫. નીચલી અદાલતી કાર્યવાહી પૂર્ણ થતા અને દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીઓના નિવેદન નોંધી લીધા પછી તથા ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવ પક્ષ તરફથી દલીલો સાંભળ્યા બાદ, હિંમતનગર ખાતેની સાબરકાંઠા વિશેષ ઝડપી ન્યાયાલય ક્રમાંક ૩ના ન્યાયાધીશે આરોપીઓ સામે મૂકવામાં આવેલા તમામ આરોપોમાંથી તેમને નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો. નીચલી અદાલતી કાર્યવાહી પૂર્ણ થયા બાદ, સત્ર અદાલતે વિરોધી-આરોપીઓને નિર્દોષ છૂટકારો આપતો ચુકાદો અને આદેશ પસાર કર્યો.

૬. ઉપરોક્ત ચુકાદો અને આદેશ, જે માનનીય સત્ર અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો છે,થી અસંતોષિત અને વ્યથિત થવાથી, અપીલકર્તા-રાજ્યે હાલની ફોજદારી અપીલ દાખલ કરી છે.

૭. વિદ્વાન અતિરિક્ત સરકારી વકીલે રજૂઆત કરી કે નીચલી અદાલતનો ચુકાદો અને આદેશ કાયદાની જોગવાઈઓ વિરુદ્ધ છે; નીચલી અદાલતે ફરિયાદ પક્ષ

દ્વારા રજૂ કરાયેલ પુરાવાનું યોગ્ય રીતે મૂલવણી કરી નથી અને કાયદાની જોગવાઈઓને જોતાં જ સિદ્ધ થાય છે કે ફરિયાદ પક્ષે હાલના પ્રતિવાદી-આરોપીઓ સામે લગાવાયેલા આરોપોના તમામ તત્વો પુરવાર કર્યા છે. તેમણે ફરિયાદી તથા પંચોના પુરાવા પર પણ આધાર મૂક્યો. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે તમામ પંચોએ ફરિયાદીનો કેસ સમર્થન આપ્યું છે અને ફરિયાદીએ પોતાના નિવેદનમાં જણાવ્યું છે કે માંગ આરોપી-પ્રતિવાદીઓ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તેમણે આગળ રજૂઆત કરી કે પોલીસ કર્મચારીઓ દ્વારા તમામ પ્રક્રિયાઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું હતું અને ફરિયાદી મુજબ માંગ તથા સ્વીકાર પુરવાર થયા હતા તથા આરોપીઓએ લાંચની રકમ સ્વીકારી હતી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે આ હકીકત ધ્યાનમાં લેવામાં ભૂલ કરી કે આરોપીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલી ગેરકાયદે વળતરની માંગ, સ્વીકાર અને વસૂલાત પુરવાર થયેલ નથી. તેમણે આગળ રજૂઆત કરી કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતે આ હકીકતનું યોગ્ય મૂલવણી કર્યું નથી કે ૦૭.૧૧.૧૯૯૬ના રોજ, પ્રતિવાદી નં.૧-આરોપીએ જાહેર સેવક તરીકે પોતાના ફરજ બજાવતા, અતિભારિત ટ્રક માટે પ્રવેશ ફી તરીકે રૂ.૭૦૦/-ની ગેરકાયદે વળતરની માંગ કરી હતી, અને તેથી, પંચ તેમજ ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી ટ્રકના ચાલક અલીશેર હેમુદ્દીન શેખ, જે ટ્રક નં. ડીઆઈજી-૮૧૬૯નો હતો, તેમની હાજરીમાં અતિભારિત ટ્રક અંગે કાનૂની કાર્યવાહી શરૂ ન કરવા બદલ રૂ.૧,૨૦૦/- સ્વીકારતા રંગેહાથ પકડાયા હતા. તેમણે આગળ રજૂઆત કરી કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતે આ હકીકતનું યોગ્ય મૂલવણી કર્યું નથી કે

૦૭.૧૧.૧૯૯૬ના રોજ, પ્રતિવાદી નં.૨ અને ૩-આરોપીઓએ ટ્રક ચાલકો પાસેથી ગેરકાયદે વળતર વસૂલ કર્યું હતું, અને તેથી, પંચો તેમજ ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષીઓની હાજરીમાં સ્વીકાર કરતા રંગેહાથ પકડાયા હતા, અને તેમની પાસે અનુક્રમે રૂ.૧૫૦૦/- તથા રૂ.૧૭૯૩/- રોકડ મળી આવી હતી. વિદ્વાન અતિરિક્ત સરકારી વકીલે આ અદાલતને મૌખિક તેમજ સમગ્ર દસ્તાવેજી પુરાવા પરથી પણ અવગત કરાવીને રજૂઆત કરી કે હાલની અપીલ મંજૂર થવા યોગ્ય છે અને વિદ્વાન નીચલી અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલ વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશ રદ કરવામાં આવવા તથા બાજુ પર મૂકવામાં આવવા જોઈએ.

૮. તે સામે, પ્રતિવાદી-અભિયુક્તના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી કે પ્રતિવાદી-અભિયુક્તોએ ક્યારેય રકમની માંગણી કરી નથી. હકીકતી નિષ્કર્ષમાં કોઈ દોષ શોધી શકાય તેમ નથી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે ગંભીર વિસંગતિઓ છે અને માંગણીનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઉપસ્થિત થતો નથી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે હાલની અપીલ ફગાવવામાં પાત્ર છે અને વિદ્વાન નીચલી અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલ આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશની પુષ્ટિ કરવી આવશ્યક છે.

૯. મેં અપીલકર્તા-રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન એ.પી.પી. તથા આરોપી-પ્રતિવાદીઓ તરફથી વિદ્વાન વકીલની દલીલો સાંભળી છે અને તેમની સહાયથી રેકૉર્ડ પર રહેલા સાક્ષ્યનું અવલોકન કર્યું છે.

૧૦. નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે આ અદાલતમાં દાખલ થતી અપીલની સુનાવણીને નિયંત્રિત અને નિયમિત કરનાર સિદ્ધાંતો સર્વોચ્ચ અદાલતે અનેક ચુકાદાઓની શ્રેણીમાં અત્યંત સંક્ષિપ્તરૂપે સમજાવ્યા છે. એમ.એસ. નારાયણ મેનન ઉર્ફે મણિ વિ. રાજ્ય કેરળ & અન્ય, (૨૦૦૬) ૬ એસ.સી.સી. ૩૯, ના મામલામાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામેની અપીલમાં વડી અદાલતની સત્તાઓનું વર્ણન કર્યું છે. ચુકાદાના પરા-પજમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે;

“પજ. કોઈપણ સ્થિતિમાં વડી અદાલતે એક અપીલને દોષમુક્તિ વિરુદ્ધની અપીલ તરીકે ગણાવી સ્વીકારી હતી, ત્યારે હકીકતમાં તે પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી રહી હતી. દોષમુક્તિના ચુકાદા વિરુદ્ધ અપીલી સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે પણ, વડી અદાલતે કાયદાના સુસ્થિર સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ હતા કે જ્યાં બે દૃષ્ટિકોણ શક્ય હોય ત્યાં અપીલી અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ દોષમુક્તિના તારણમાં હસ્તક્ષેપ કરવો નહીં.”

૧૧. વધુમાં, ચન્દ્રપ્પા વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ માં પ્રકાશિત, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચેના સિદ્ધાંતો પ્રસ્થાપિત કર્યા હતા;

“૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, અમારા વિચારીને લીધેલા મત મુજબ, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામેની અપીલનો નિકાલ કરતી વખતે અપીલી અદાલતની સત્તાઓ બાબતે નીચેના સર્વજનિન સિદ્ધાંતો ઉપસ્થિત થાય છે;

[૧] અપીલી અદાલતને જે પુરાવા પર નિર્દોષ છૂટકારાનો આદેશ આધારિત છે, તે પુરાવાની સંપૂર્ણ સમીક્ષા, ફરી મૂલવણી તથા પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે.

[૨] ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી શક્તિના પ્રયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ કે શરત મૂકતી નથી અને અપીલની અદાલત પોતાની સમક્ષ રહેલા પુરાવાના આધારે તથ્યના તેમજ કાનૂની પ્રશ્નો અંગે પોતાનો સ્વતંત્ર નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે.

[૩] વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેવી કે, મહત્વપૂર્ણ અને પ્રબળ કારણો, સારા અને પૂરતા આધાર, અત્યંત દ્રઢ પરિસ્થિતિઓ, તર્કવિરુદ્ધ નિષ્કર્ષો, સ્પષ્ટ ભૂલો, વગેરે, નિર્દોષ છૂટકારાના વિરુદ્ધની અપીલમાં અપીલી અદાલતની વિસ્તૃત સત્તાને સીમિત કરવાનો આશય ધરાવતા નથી. આવી વાક્યરચનાઓ વધુ કરીને ભાષાના

અલંકાર રૂપે, નિર્દોષ છૂટકારામાં હસ્તક્ષેપ કરવાથી અપીલી અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે છે, અદાલતની પુરાવાનું પુનર્મૂલવણી કરવાની અને પોતાનો સ્વતંત્ર નિષ્કર્ષ પર પહોંચવાની સત્તાને સંકુચિત કરવા માટે નહીં.

[૪] અપીલી અદાલતે, જોકે, ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છૂટકારાના કિસ્સામાં આરોપીના પક્ષમાં ક્લિગુણ અનુમાન કાર્યરત હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ, જેમાં દરેક વ્યક્તિને દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી નિર્દોષ માનવામાં આવે છે, તેને નિર્દોષતાનું અનુમાન પ્રાપ્ત છે. ક્ષિત્રીય, આરોપીએ નિર્દોષ છૂટકારો મેળવ્યો હોવાથી, તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન નીચલી અદાલત દ્વારા વધુ મજબૂત બને છે, પુનઃપુષ્ટ થાય છે અને દઢ બને છે.

[૫] જો રેકર્ડ સાક્ષ્યના આધારે બે વાજબી નિષ્કર્ષો શક્ય હોય, તો અપીલી અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ નિર્દોષ છૂટકારાના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો ન જોઈએ."

૧૨. અતએવ, સ્થિર સિદ્ધાંત છે કે અપીલીય સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં, જો રેકોર્ડ પરના પુરાવાના આધાર પર બે વાજબી દૃષ્ટિકોણો/નિષ્કર્ષો શક્ય હોય, તો પણ

અપીલ અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ છૂટકારાના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો ન જોઈએ.

૧૩. રાજ્ય ગોવા વિ. સંજયથકરણ અને અન્ય ના કેસમાં પણ, જેનો અહેવાલ (૨૦૦૭) ૩ એસ.સી.સી. ૭૫ માં પ્રકાશિત છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે આવા કેસોમાં વડી અદાલતની સત્તાઓનું પુનરોચ્ચાર કર્યું છે. ઉક્ત નિર્ણયના પરા-૧૬માં અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે;

“૧૬. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ અપીલમાં અધિકારનો ઉપયોગ કરતી વખતે અપીલ અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશમાં હસ્તક્ષેપ નહીં કરે, જો સુધી કે નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતા દ્વારા દૂષિત ન થયો હોય અને પહોંચવામાં આવેલ નિષ્કર્ષ કોઈ વાજબી વ્યક્તિ દ્વારા પણ પહોંચવામાં આવ્યો હોત એવો ન હોય, અને તેથી તે નિર્ણયને તર્કવિરુદ્ધ ગણવો પડે. માત્ર એટલા કારણે કે બે દૃષ્ટિકોણ શક્ય છે, અપીલ અદાલત નીચલી અદાલતે આપેલા ચુકાદાને પલટાવી નાખે એવો દૃષ્ટિકોણ અપનાવશે નહીં. જોકે, જો અપીલ અદાલતનું માનવું હોય કે નીચલી અદાલતે પહોંચેલ નિષ્કર્ષ તર્કવિરુદ્ધ છે અને અદાલતે કાયદાની સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે તથા

રેકૉર્ડ પરની મહત્વની સાક્ષ્યસામગ્રીની અવગણના કરી છે, તો અપીલ અદાલતને પુરાવાની પુનર્મૂલવણી કરવાની સત્તા છે. આવી પરિસ્થિતિમાં, રેકૉર્ડ પર મૂકાયેલ સામગ્રીના આધારે ન્યાયસંગત નિર્ણય પર પહોંચવા માટે અપીલ અદાલત પર પુરાવાની પુનર્મૂલવણી કરવાની ફરજ આવે છે, જેથી નિર્ધારિત કરી શકાય કે આરોપી પૈકી કોઈપણ વ્યક્તિ જે ગુનામાં આરોપિત છે, તેના આચરણ સાથે સંબંધિત છે કે નહીં.”

૧૪. સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ વિ. રામ વીર સિંહ અને અન્ય, ૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૫૩ તથા ગિરજા પ્રસાદ (મૃત) વારસદાર દ્વારા વિ. મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, ૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૮૯ ના કેસોમાં સમાન સિદ્ધાંત નિર્ધારિત કર્યો છે. તેથી, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ આ અદાલત જે સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકે છે, તે સુસ્થિર છે.

૧૫. લૂણા રામ વિ. ભુપત સિંહ તથા અન્ય, જેનો અહેવાલ (૨૦૦૯) એસસીસી ૭૪૯ માં છે, તેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે પરા-૧૦ અને ૧૧ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

“૧૦. વડી અદાલતે નોંધ્યું છે કે ફરિયાદ પક્ષનું વર્જન સ્પષ્ટપણે વિશ્વસનીય નહોતું. કહેવાતા કેટલાક પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓએ જણાવ્યું હતું કે મૃતકે આરોપી દ્વારા તેના ટૂંકા પદાર્થને મચકોડવામાં આવવાથી મૃત્યુ પામ્યો. અન્યોએ કહ્યું હતું કે તેનું ગળું દબાવવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદ પક્ષનો કેસ એવો હતો કે ઇજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવામાં આવ્યા હતા. મરણોત્તર પરીક્ષણ કરનાર અને સાક્ષીઓની તપાસ કરનાર ડૉક્ટરે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે બસ ચાલતી અવસ્થામાં હોય ત્યારે કોઈ વ્યક્તિને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવું શક્ય નહોતું.

૧૧. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા સામેની અપીલના પરિમાણોને ધ્યાનમાં લેતાં, અમે આ અપીલમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે તત્પર નથી. વડી અદાલતનો દષ્ટિકોણ તર્કવિરુદ્ધ કહી શકાય તેમ નથી અને પુરાવાના આધારે શક્ય દષ્ટિકોણ છે.”

૧૬. સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના એક નિર્ણયમાં, મુકકિયા તથા અન્ય વિ. રાજ્ય, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર મારફતે પ્રતિનિધિત, તમિલનાડુ, એઆરઆઈ ૨૦૧૩ એસસી ૩૨૧માં પ્રકાશિત, સર્વોચ્ચ અદાલતે પરા-જમાં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

"૪. એ બાબત વિવાદાસ્પદ નથી કે નીચલી અદાલતે, ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા મૌખિક તથા દસ્તાવેજી પુરાવાની મૂલવણી કરીને, તેમના વિરુદ્ધ લગાવવામાં આવેલા આરોપો બાબતે આરોપીઓને નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો. રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલમાં, વડી અદાલતે, આક્ષેપિત આદેશ દ્વારા, તે નિર્ણયને રદ કરી અને આરોપીઓને આઈપીસી ની કલમ ૩૦૨ સાથે વાંચવામાં આવતી કલમ ૩૪ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યા અને આજીવન કઠોર કારાવાસની સજા ફટકારી. અપીલકર્તાઓના વકીલે અત્યંત ભારપૂર્વક રજૂ કર્યું હોવાથી કે દોષમુક્તિના આદેશને દોષસિદ્ધિમાં ફેરવતાં વડી અદાલતે તેની અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદા ઓળંગી છે, તેથી દોષમુક્તિના આદેશ વિરુદ્ધ દાખલ કરાયેલી અપીલમાં વડી અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર અને સત્તાની વ્યાપ્તિનું વિશ્લેષણ કરીએ. આ અદાલતે ચુકાદાઓની શ્રેણીમાં વારંવાર સ્પષ્ટ કર્યું છે કે પ્રથમ અપીલીય અદાલત તરીકે, વડી અદાલતને, દોષમુક્તિ વિરુદ્ધની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે પણ, સમગ્ર પુરાવાની તપાસ કરવાનો અને જરૂર પડે તો તેની પુનર્મૂલવણી કરવાનો અધિકાર તથા ફરજ બંને હતા, જોકે હસ્તક્ષેપ કરવાનો નિર્ણય લેતી વખતે અદાલતે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે દોષિત હોવાની સંપૂર્ણ ખાતરી મેળવવી જોઈએ, માત્ર એટલા માટે નહીં કે વડી અદાલત એક વધુ સંભવિત કે

ભિન્ન દષ્ટિકોણ અપનાવી શકતી હતી. ઉપરોક્ત બાબત સિવાય, અપીલના વિચારણાની વ્યાપ્તિ અને ઊંડાણના પ્રશ્ન અંગે, દોષસિદ્ધિ વિરુદ્ધની અપીલ હોય કે દોષમુક્તિ વિરુદ્ધની, તેની સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે અભિગમમાં કોઈ ભેદ કે તફાવત પરિકલ્પિત નથી. [રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ સોહન લાલ અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૫ એસ.સી.સી. ૫૭૩ જુઓ]”

૧૭. નિર્દોષ છૂટકારાની અપીલોમાં પણ એક સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે જ્યારે નીચલી અદાલત દ્વારા અપાયેલા કારણો યોગ્ય અને વાજબી જણાય, ત્યારે અપીલી અદાલતને ચુકાદો પુનર્લખવાની કે નવાં કારણો આપવાની આવશ્યકતા રહેતી નથી. આવો સિદ્ધાંત સર્વોચ્ચ અદાલતે રાજ્ય કર્ણાટક વિ. હેમારેડીના મામલે, એર ૧૯૮૧, એસ.સી. ૧૪૧૭માં પ્રતિપાદિત કર્યો છે, જેમાં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

“... આ અદાલતે ગિરિજાનંદિની દેવી વિ. બિજેન્દ્રનંદિની ચૌધરી (૧૯૬૭) ૧ એસ.સી.આર. ૯૩:(એર ૧૯૬૭ એસ.સી. ૧૧૨૪) માં અવલોકન કર્યું છે કે પુરાવા અંગે અપીલી અદાલતનું કર્તવ્ય પુરાવાના વર્ણનનું પુનરાવર્તન કરવાનું કે નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણોનું પુનઃઉચ્ચારણ કરવાનું નથી; જે અદાલતના ચુકાદા

સામે અપીલ છે, તેના કારણો સાથે સામાન્ય રીતે સહમતિ વ્યક્ત કરવી પૂરતી ગણાય છે.”

૧૮. તાજેતરના એક નિર્ણયમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે શિવશરણાપ્પા અને અન્યો વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, જે.ટી. ૨૦૧૩ (૭) એસ.સી. ૬૬ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“અપીલ અદાલત સમગ્ર પુરાવાની પુનર્મૂલવણી કરવા સક્ષમ છે, તેમ છતાં, અન્ય કેટલાક સિદ્ધાંતોનું પણ પાલન કરવાનું રહે છે અને એ ધ્યાનમાં રાખવું પડે છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના પરિણામે નિર્દોષતાની ઢિગુણ ધારણા ઊભી થાય છે.”

૧૯. આમ, જો અપીલી અદાલત નીચલી અદાલત દ્વારા આપેલા કારણો અને અભિપ્રાય સાથે સહમત થાય, તો પુરાવાની ચર્ચા આવશ્યક નથી.

૨૦. મેં નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ ચુકાદો અને આદેશનું અવલોકન કર્યું છે. મેં નીચલી અદાલત દ્વારા રજૂ કરાયેલા મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાનું પણ પરિશીલન કર્યું છે અને અપીલકર્તા-રાજ્ય તરફથી માનનીય એ.પી.પી. દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોનું પણ ધ્યાનપૂર્વક

વિચારણા કર્યું છે. સમગ્ર પુરાવાનું પરિષીલન કરતાં તથ્યાત્મક નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકાય તેમ નથી અને તેને તર્કવિરુદ્ધ પણ કહી શકાય નહીં. માનનીય નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશના ચુકાદામાં કોઈ ખામી કાઢી શકાય તેમ નથી. માનનીય નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે સુસંગત અને વિશ્વસનીય કારણો આપ્યાં છે, ખાસ કરીને આ મુખ્ય તથ્ય કે ફરિયાદ પક્ષે અનેક સાક્ષીઓની તપાસ કરી છે અને આ કહેવાની જરૂર નથી કે આરોપીઓ સરકારી કર્મચારી છે. આરોપીઓ વિરુદ્ધ મૂકાયેલ આરોપ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા આ અદાલત સમક્ષ પણ સફળતાપૂર્વક સાબિત કરવામાં આવ્યો નથી. માનનીય એ.પી.પી.એ ગુજરાત રાજ્ય વિ. કાલુસિંહ રાહેવર, અહેવાલિત ૨૦૧૪(૩) જી.એલ.એચ. ૭૬, ના આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે અને વિનંતી કરી છે કે આ અદાલતે ઓછામાં ઓછું નીચલી અદાલતનો ચુકાદો પલટવો જોઈએ, કારણ કે તેઓને લાંચની રકમ સ્વીકારતા પકડવામાં આવ્યા હતા. ફરિયાદી ત્યાં હાજર હતો અને ત્યાં પહોંચતાં જ આરોપીઓએ પૈસાની માંગણી કરી હતી, એવી થિયરી રજૂ કરવામાં આવી છે. કહેવાની જરૂર નથી કે માનનીય નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે, રેકૉર્ડ પર આવેલી વિસંગતિનો વિચાર કરતી વખતે, આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશમાં તેનું યોગ્ય રીતે વિશ્લેષણ કર્યું છે અને માનનીય નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે ખૂબ વિસ્તૃત રીતે ચર્ચા કરી છે કે સ્વીકાર થયો જ નહોતો. આ અદાલતને મુખ્ય પ્રશ્ન તરફ લઈ જાય છે કે શું આરોપીઓએ પૈસાની માંગણી અને સ્વીકાર કર્યો હતો તથા આ રકમ તેમની કબજામાંથી જપ્ત કરવામાં આવી હતી. પંચ નં. ૧-હિતેન્દ્રકુમાર જતાશંકર સેવક, પંચ નં. ૨-શૈલેશકુમાર

ગણપતભાઈ પટેલ અને ટ્રક ચાલક-અલીશેર હેમુદ્દીન શેખે ફરિયાદી પક્ષને ટેકો આપ્યો નથી. આરોપી નં. ૧ બાબતે, આરોપી નં. ૧ દ્વારા કોઈ માંગણી કરવામાં આવી નહોતી, જે પી.ડબ્લ્યુ. ૧ ના પુરાવાથી સાબિત થાય છે અને માંગણી જ નહોતી તો રકમ સ્વીકારવામાં આવી કે નહીં તે અપ્રસ્તુત છે. પી.ડબ્લ્યુ. ૨ એ પોતાની સાક્ષીમાં સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે આરોપી નં. ૧ એ લાંચની રકમ સ્વીકારી નહોતી અને આરોપી નં. ૧ દ્વારા કોઈ માંગણી કરવામાં આવી નહોતી. પૈસા સ્વીકારવાના મુદ્દે ગંભીર વિરોધાભાસો છે અને માંગણીનો તો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. જ્યારે પંચે પોતાની સાક્ષીમાં જણાવ્યું કે આરોપીઓએ પૈસાની માંગણી કરી હતી, ત્યારે ટ્રક ચાલકે કયા હેતુસર ચૂકવણી કરવી હતી તે જણાવ્યું હતું. તેથી, આરોપી નં. ૧ સામે કોઈ કેસ બનેલો નથી. આ અદાલતને આરોપી નં. ૨ અને ૩ બાબતેના પુરાવા તરફ લઈ જાય છે કે પોલીસ કર્મચારીઓ અને પંચો સમગ્ર પુરાવામાં મૌન છે અને રેડ સમયે તેમની હાજરી સાબિત કરવામાં ફરિયાદ પક્ષ નિષ્ફળ ગયો છે. માંગણી બાબતે, પંચનામાના પુરાવામાં ઉલ્લેખિત નથી કે પંચ નં. ૧ તથા ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી અલીશેર હેમુદ્દીન શેખ પાસેથી આરોપી નં. ૧ દ્વારા કેટલી રકમની માંગણી કરવામાં આવી હતી. ટ્રકની લોડિંગ ક્ષમતા દર્શાવતો કેસના રેકૉર્ડ પર કોઈ પુરાવો નથી. આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશના પરિચ્છેદ ૪૨ માં આ મુદ્દાની ચર્ચા કરતી વખતે માનનીય નીચલી અદાલતે સુસંગત કારણો આપ્યાં છે. માનનીય નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે જે પુરાવાની ચર્ચા કરી છે, તેની આ અદાલતે પણ ચર્ચા કરવી પડશે. માનનીય નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે પરિચ્છેદ ૪૬ માં અને તેમના સમક્ષ ઉદ્ઘૂત

નિર્ણયના આધારે આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશમાં પોતાનું નિષ્કર્ષ આપ્યું છે. ફરિયાદીની સાક્ષી નોંધવામાં વિસંગતિ છે. મારા મતે, માનનીય નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે આરોપીઓને યોગ્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો છે. ઉપરાંત, જ્યાંથી નોટો મળ્યાં હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું છે તે સ્થળને જાણબૂઝીને ઉમેરવામાં આવ્યું છે. સર્વોચ્ચ અદાલતના મુરલીધર ઉર્ફે ગિદ્દા અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, અહેવાલિત એ.આઈ.આર. ૨૦૧૪ એસ.સી. ૨૨૦૦, ના નિર્ણયના કસોટીપથ પર, જેમાં નિર્દોષ છૂટકારાની અપીલોમાં હસ્તક્ષેપના પરિમાણો પુનઃઉલ્લેખિત કરવામાં આવ્યા છે, આ અદાલતએ ધ્યાનમાં લીધું છે, અને તેથી જ્યારે કોઈ માંગણી નહોતી, કોઈ સ્વીકાર નહોતો અને આરોપીઓ સામે કોઈ પુરાવો નહોતો, ત્યારે વર્તમાન અપીલ રદ થવા યોગ્ય છે. મુરલીધર ઉર્ફે ગિદ્દા અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, અહેવાલિત એ.આઈ.આર. ૨૦૧૪ એસ.સી. ૨૨૦૦, તથા સત્વીર સિંહ વિ. દિલ્હી રાજ્ય શ્રૂ સી.બી.આઈ., અહેવાલિત એ.આઈ.આર. ૨૦૧૪ એસ.સી. ૩૭૯૮, ના સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયો દ્વારા મારા અભિપ્રાયને બળ મળે છે.

૨૧. આ અદાલતના ભાનુશંકર પોપટલાલ વિ. ગુજરાત રાજ્યના કેસમાં આપાયેલા નિર્ણય, જે ફોજદારી અપીલ ક્રમાંક ૪૬૩ ઓફ ૧૯૭૮ માં આપવામાં આવ્યો હતો, ના પ્રકાશમાં, મને માનનીય એ.પી.પી. દ્વારા માનનીય નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશના ચુકાદાને ઉલટાવવા માટે કરેલી રજૂઆતોમાં કોઈ

તત્ત્વ જણાતું નથી. આક્ષેપિત ચુકાદો ભારતીય પુરાવા અધિનિયમના સિદ્ધાંતો સાથે સુસંગત હોવાથી તેમાં કોઈ ખામી દર્શાવી શકાતી નથી. રેકૉર્ડ પર રહેલા દસ્તાવેજી પુરાવા આ અદાલતને માનનીય નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશ દ્વારા લેવામાં આવેલા મતથી ભિન્ન મત અપનાવવાની પરવાનગી આપતા નથી. વર્તમાન અપીલમાં પણ નીચલી અદાલતના નિષ્કર્ષને ખંડન કરવા માટે કંઈ પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી કે સૂચવવામાં આવ્યું નથી. રેકૉર્ડ પરના પુરાવાને જોતા પણ, માનનીય એ.પી.પી. આરોપી વિરુદ્ધ લગાવવામાં આવેલા આરોપને પુરવાર કરવામાં અને આ અદાલતને માનનીય નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશ દ્વારા લેવામાં આવેલા મતથી ભિન્ન મત અપનાવવા પ્રેરિત કરવામાં અસમર્થ છે. આમ, પુરાવાથી જ એ સ્થાપિત થાય છે કે ફરિયાદ પક્ષે તેનો કેસ યોગ્ય સંશયથી પેરે સાબિત કર્યો નથી. તેથી, વર્તમાન અપીલ ફગાવાની હકદાર છે.

૨૨. ઉપરોક્ત મુદ્દાને ધ્યાને લેતા, હું આ વિચારપૂર્વકની અભિપ્રાય પર પહોંચું છું કે નીચલી અદાલતે પ્રતિવાદી-આરોપીઓને તેમના પર લગાવવામાં આવેલા આક્ષેપોમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો તે સંપૂર્ણપણે યોગ્ય હતું. મને જણાય છે કે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા નિષ્કર્ષો સંપૂર્ણપણે ન્યાયસંગત અને યોગ્ય છે અને તે નિષ્કર્ષો નોંધવામાં તેની તરફથી કોઈ ગેરકાયદેસરતા કે અપૂર્ણતા કરવામાં આવી નથી. તેથી, હું નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા નિષ્કર્ષો, અંતિમ તારણ અને તેના પરિણામરૂપ નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સાથે સંપૂર્ણપણે

સહમત છું અને તેથી તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે કોઈ કારણ જોતા નથી. તેથી, હાલની અપીલ ફગાવાની પાત્ર છે.

૨૩. પરિણામે, હાલની અપીલ આથી રદ કરવામાં આવે છે. પડકારાયેલો ચુકાદો અને નિર્દોષ છૂટકારાનો આદેશ પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે. પ્રતિવાદી-આરોપીઓ પર મૂકાયેલા તમામ આરોપોમાંથી તેમને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે છે. આર એન્ડ પી નીચલી અદાલતને પરત મોકલવામાં આવે. જામીન અને જામીનનામું, જો કોઈ હોય, તો રદ કરવામાં આવે છે. જામીનદાર પણ, જો આપવામાં આવેલ હોય, તો મુક્ત કરવામાં આવે છે.

(કે.જે. ઠાકર, ન્યાયાધીશ)

રાકેશ/

The translation of this judgment has been provided by

M/s Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/

her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.